

Универзитет у Београду
Факултет политичких наука
Докторске студије политикологије

Пучеви на Западу Африке: компаративна
анализа пучева у региону из 20. и 21. века

Предмет: Отворени докторски семинар

Професор: др Миролуб Јевтић

Студент: Тања Милошевић
Број индекса: 14/2019

Београд, мај 2021. године

1. Увод

Од стицања независности до данашњих дана, 141 од укупно 16 држава региона Западне Африке претрпело је 69 инцидената пучева, од којих је 73.9% извршено успешно (51 успешно извршен и 18 покушаја реализације пуча). Оваква статистика, као и чињеница да је од 57 година историје неуставних (покушаја) освајања власти од стране припадника оружаних снага само 18 година проведено без изласка војске на улице, стављају наведени регион у центар пажње када говоримо о изучавању пучева.

Пуч свакако не представља нови феномен у модерној историји афричког континента, али је несумњиво да је међународна заједница очекивала да ће трећи талас демократизације деведесетих година прошлог века умирити политичке процесе у Африци, устоличујући демократију на континенту кроз замену једнопартизма вишепартизмом. Међутим, објективно проматрајући статистичке податке, који наводе да је током првих двадесет година 21. века спроведено девет успешних пучева, а да су представници оружаних снага покушали насилно и неуставно да преузму власт у још шест наврата, истиче се закључак да су очекивања (и надања) међународне заједнице и интелектуалних кругова била погрешно постављена. Ипак, како се утицајем глобализације, али и (неуспеле) демократизације регион мењао, очекује се да се неки вид промене догодио и по питању модалитета реализације пучева, те стога у овом поглављу приступамо анализи варијабли које су се потенцијално мењале у оквиру саме технике извођења пуча, истичући најзначајније носиоце сваке фазе као главне варијабле чија ће се постојаност тестирати кроз анализу инцидената пучева у 20., као и у 21. веку.

Пре приступања анализи варијабли које потенцијално могу направити дистинкцију између „стarih“ и „нових“ пучева, то јест, пучева из 20. и пучева из 21. века, приступићемо, пре свега, проблему дефинисања феномена пуча. Наиме, пуч као феноменолошки предмет бројних истраживања, попут других комплексних облика манифестације политичког насиља, са потешкоћама се ставља у оквире јасних дефиниција, баш због своје политичке обојености, као и подложности различитим интерпретацијама, у зависности од тога „којим очима“ посматрамо дати инцидент. Наиме, у зависности од тога са које „стране“ се налазите, он може бити дефинисан као побуна, завера, револуција, државни удар, грађански рат, па чак и народноослободилачка борба.

Имајући у виду велики број дефиниција пуча, од којих Пауел и Тајн наводе четрнаест, у оквиру ове докторске дисертације, пуч ће се третирати као **активност коју спроводе званичне оружане снаге матичне државе, тиме мислећи на припаднике војске**² (Powell & Thyne, 2011b:250-251). Исто тако, када говоримо о извршиоцима пуча, линија престаје да буде јасна. Из тог разлога, Пауел и Тајн своје пучисте дефинишу као „припаднике елита који су део државног апарата“, тиме обухватајући и **припаднике оружаних снага и снага безбедности, као и цивилне чланове владе**, који се налазе на функцијама који им пружају контролу над снагама безбедности државе. Последњи критеријум, који се тиче тактике спровођења пуча, истиче да активност пучиста мора бити илегална, али не нужно и насилног карактера (Powell & Thyne, 2011b:250-251).

¹ Изузев Сенегала и зеленортских острва

² Наводећи војску као институцију-извршитеља наведеног инцидента, подразумевамо и припаднике обавештајних структура, при чему се главни акценат ставља на припаднике војнообавештајних служби, узевши да они заправо припадају званичним војним оружаним снагама матичне државе.

Узевши да се ова докторска дисертација уопштено речено позива на мотив да су „пучеви поново у моди“, те да је заснована на идеји да се пучеви 21. века умногоме разликују од пучева реализованих током друге половине 20. века, истичемо да су до истог закључка дошли и Пауел и Тајн у својој анализи базе података о реализованим и неуспелим пучевима из 2011. године. Наиме, аутори тврде да је највећи број инцидената пуча забележен средином шездесетих година прошлог века, али и средином седамдесетих и почетком деведесетих, али уједно и да је од 2003. године забележен пораст броја пучева (Powell & Thyne, 2011b:255-256). Састављајући базу података пучистичких активности у региону Запада Африке, дошли смо до сличних закључака, који ће касније бити приказани у анализи података, али уз благу корекцију – узевши да наша база приказује „стабилно“ одржавање политичке нестабилности у региону од 1963. године, то јест, од првог успешно реализованог пуча у Бенину, до најскоријег, исто тако успешног пуча, реализованог 2020. године у Малију. Ипак, занемарујући чињеницу да су прелазак из једног века у други обележиле само две године без пучистичких активности, настојаћемо да направимо дистинкцију и уочимо промене у самом методу реализације истих, али и у исходима и последицама које су пучеви оставили по матичне земље у којима су извођени.

Поново се позивајући на комплексност активности као што је реализација пуча, сматрамо да је од великог значаја дефинисати фазе извођења истог, ради јасније и једноставније поставке анализе фактора који могу не само направити разлику између пучева. Из тог разлога, за потребе ове докторске дисертације, послужићемо се поделом коју прилаже Едвард Лутвак (*Edward N. Luttwak*), а која обухвата **планирање, организовање, спровођење, иницијалну декларацију о преузимању власти и консолидацију власти након пуча.**

Наиме, говорећи о **планирању пуча**, неопходно јр, пре свега, идентификовати „кључне“ појединце, а уједно и кључне јединице, које ће имати највећу ударну моћ, а које ће уједно мобилизирати највећи број припадника других јединица, како би планирани пуч био реализован са успехом. По том питању, Лутвак истиче да је неопходно 1) идентификовати јединице које имају моћ да интервенишу и својим активностима спрече успешну реализацију пуча; 2) идентификовати стварну команду у оквиру релевантних јединица и 3) техничку структуру јединице, као и ко су најбољи „техничари“ (Luttwak 1968, 65). Из тог разлога, у предстојећој анализи смо као две варијабле које умногоме утичу на одлуку да се пуч реализује, а последично и на успешност пучева дефинисали **чин** лидера пуча, као и **припадност јединици**, то јест, **функцију** коју дато лице врши у оквиру снага безбедности или безбедносних структура.

С друге стране, само **организовање пучева**, то јест, одабир начина на који ће се одређени пуч реализовати неминовно је условљен пре свега политичком прошлошћу матичне државе у којој се пуч реализује, као и менталитетом, намерама и могућностима пучиста. Из тог разлога, у предстојећем истраживању ћемо се ограничити на проучавање варијабли које указују, пре свега, на **начин на који је одређени пуч реализован**, водећи се класификацијом пучева којом се у својој бази података користе Бади и сарадници (Buddy et al 2020, 7-8), али и на **степен насиља** испољеног током реализације истог, која ће бити условљена начином на који су пучисти реаговали на отпор владајућег режима.

Питање насилности или ненасилности пуча, то јест, да ли ће пуч бити реализован мирним путем, без крвопролића (енг. *bloodless coup*) или насилно – разменом ватре са припадницима оружаних снага лојалних владајућем режиму или каснијом егзекуцијом представника државног врха и руководиоца оружаних снага – једна је од најјасније дефинисаних

варијабли, за коју очекујемо да ће приказати одређене назнаке напретка, узевши у обзир повећано посвећивање пажње владавини људских права и хуманом поступању према затвореницима. Историја региона који је предмет ове докторске дисертације свакако је обојена варварским примерима поступања са представницима свргнутог режима - од назнака канибализма током пуча у Либерiji 1980. године, до класичних чистки политичких противника, те је, из тог разлога, у предстојећу анализу укључен и податак о судбини председника, као значајан индикатор потенцијалног будућег понашања представника војне хунте према онима који им се буду супротстављали.

С друге стране, питање одабира начина реализације пуча свакако је обојено, пре свега, историјском позадином матичне земље у којој се исти реализује, узевши да поједине манифестације пуча не могу бити реализоване без постојања одређених историјских, то јест, политичких исхода на основу којих се наведена активност реализује. У том смислу, чињеница је да **контра-пуч** (*counter coup*)³ не може бити изведен уколико претходно није реализован други пуч у земљи, те уколико извршитељи наведеног пуча нису још увек на челу државе, било кроз владавину војне хунте, или кроз квази-демократизацију и легитимизацију пучистичког лидера кроз организовање избора или иступање из оружаних снага, ради пружања привида владавине цивилне власти. Исто тако, **пуч из палате** (*palace coup*) могу реализовати само лица која су у саставу текуће владе или војне хунте, било да су у питању носиоци значајних (политичких) функција у оквиру оружаних снага (Buddy et al 2020, 7), или вршиоци дужности које би, у стању мира, биле под цивилном управом, попут функције министра одбране, премијера или члана председничког кабинета, а које су тренутно у рукама представника оружаних снага. Уколико наведени пуч изведу лица која не представљају формално део владајућег апаратуса, то јест, уколико организатори и реализатори пуча потичу из редова оружаних снага – војске, војне полиције, те уколико су у питању пензионисани припадници оружаних снага, говорићемо о **класичном (војном) пучу**, док **дисидентски пуч** реализује мања група незадовољних бивших војних вођа, религијских вођа, али и бивши председници, те све форме организованих оружаних група које су некада припадале оружаним снагама, а сада се „буне“ против и мимо истих (Buddy et al 2020, 7). Пуч се такође може категоризовати и као **побуњенички**, и то у инстанцама када се одређени део организованих милитаризованих (или паравојних) формација одметне од текућег режима, уз настојања формирања паралелне владе или свргавања текуће, уз карактеристично довођење у питање легитимитета активних државних оружаних снага. Наведене побуне могу бити и ширег, то јест, масовнијег карактера, при чему се пуч у том случају манифестује као последица **народне побуне**.

Велики фактор у реализацији пуча представља и сама претња силом, при чему се као исход пуча може догодити да сам лидер присилно да оставку на функцију, чиме се наведени пуч категоризује као **присилно давање оставке**, узевши да је условљено активностима, то јест, побуном оружаних снага. У таквим активностима подршку пучистима могу пружити и стране силе, при чему се наведени пул, стога, категорише као **пуч спроведен уз подршку страних сила**. Међутим, водећи се примером најскоријег пуча реализованог 18.08.2020. године у Малију, примећујемо да се под „пружање стране помоћи“ може подвести и претходно кондицирање припадника војне хунте или побуњеничке групе у институцијама страних сила, те је стога и тај податак унесен у предстојећу анализу. На крају, чињеница је да је за реализацију потребно да постоје две сукобљене стране, те не смемо занемарити

³ У својој статистици, Бади и сарадници дефинишу да је неопходно да се наведени контра-пуч реализује у року од месец дана.

могућност да текући лидер „сам себи пуца у ногу“, те се као посебна форма пуча дефинише и **ауто-пуч** (*auto golpe*), током којег лидер, на одређени начин, сам доводи до колапса сопственог режима, обрачунавајући се са другим компонентама владе, то јест, својим политичким противницима (неистомишљеницима) у оквиру својих сопствених редова, неретко проглашавајући ванредно стање и дижући војску „на ноге“, тиме стављајући себе у непосредну опасност да се његово „оруђе за контролисање маса“ – снаге безбедности, побуне против његове власти, то јест, најчешће диктатуре.

На крају, по питању наведене класификације, важно је напоменути да појединачни случајеви пучева могу бити манифестације више типова пуча, те је стога у предстојећој анализи, таквим случајевима, назначено да је реализовани (или покушани) пуч мешовитог типа.

Реализација пуча ће, пре свега, бити **успешна или неуспешна**, те је у наведеној анализи питање успешности стављено као једно од кључних показатеља умешности претходно идентификованих организатора, као и валидност њиховог одабира методе реализације пуча. У складу са устаљеном праксом, успешност пуча се огледа у могућности пучиста да своју власт над државом консолидују у року од седам дана, што је уважено у оквиру наведеног истраживања. Други фактор који указује на успешност и оправданост пуча свакако се огледа у масовности учешћа припадника оружаних снага у извршењу истог, при чему је у самој табели приказан тачан број учесника (у случајевима када је такав податак познат), који ће касније, у оквиру анализе података, бити разврстан у категорије, крећући се од најмањег броја учесника, до већих групација, па све до масовног, то јест, здруженог деловања припадника оружаних снага.

Сама **декларација смене власти** представља један од важнијих сегмената реализације пуча, која се састоји из два врло важна елемента, од којих ће, у каснијем развоју ситуације, умногоме зависити и став локалног становништва према пучистичкој влади. Свакако, пучистичке активности у престоници, или симултана изведба истих у неколико кључних градова, свакако не може проћи неопажено међу локалним становништвом, али је чињеница да се најјаснија слика догађаја током таквих активности добија тек кроз обраћање пучиста нацији. Из тог разлога, иницијална декларација пуча је у оквиру ове анализе дефинисана кроз медија који су пучисти одабрали за објашњавање и оправдавање својих активности. Исто тако, важно је напоменути да је иницијална објава пуча такође моменат када ће пучисти идентификовати и образложити мотиве који су их навели да се одлуче на реализацију таквих активности, посебно због чињенице да, од тог момента, њихова активност више није тајног, конспиративног карактера, већ представља „јавно добро“ који они чине „за добробит свог народа“. Из тог разлога, **медиј** који се користи за декларацију пуча, као и **мотиви пучиста** за реализацију истог, представљени су у овом сегменту као кључне варијабле.

Последња фаза пуча односи се на **консолидацију власти**, то јест, устоличење војне хунте или успостављање цивилне или цивилно-војне владе, најчешће дефинисане придевом „транзициона“, уз неизоставно обећање, а некад и испуњење обећања, о **организацији демократских избора**. Из тог разлога, ова фаза је разложена на две варијабле, и то: 1) природу владе (цивилна, војна, цивилно-војна) и 2) организовање (или неорганизовање) избора.

2. Основне претпоставке

Из свега претходно изложеног, очекује се да ће се, анализом детектованих 69 инстанци (успешне или неуспешне) реализације пучева, уз прављење разлике између пучева реализованих у периоду од 1963. године до 1999. године и оних реализованих од 2000. године до 2020. године, детектовати одређене варијабле које ће се променити, у складу са временом, чиме ће се доказати хипотеза да разлика између пучева реализованих током 20. века и оних реализованих током 21. века постоји. У том смислу, очекује се да ће анализа представљених података указати на следеће промене:

1. По питању чина, то јест, јединице из које потичу организатори пуча, очекује се да ће „рушење владе“ неуставним путем бити покретано од стране официра у рангу потпуковника и пуковника који, као лица која имају потенцијала да буду унапређена у генералске чинове, имају стварну моћ у оквиру својих јединица, а уједно и „довољно енергије“ да мењају стање у држави, за разлику од носилаца генералских чинова, који своје пучистичке активности базирају на жељи за моћи.
2. Током 20. века, пучистичке активности су се превасходно базирале на жељи за моћи, узевши да се претпоставља да су их најчешће реализовали генерали, који заузимају значајне политичке позиције у земљи, те се стога очекује да је током овог периода највећи број пучева реализован из „владајуће фотеле“, то јест, са функција у оквиру војних хунти или транзиционе владе. Узевши у обзир настојања демократизације афричких, а уједно и западноафричких држава, очекује се да ће већи број припадника потицати из угледних јединица оружаних снага, а не из владајуће елите.
3. Страни фактор, дефинисан као директно учешће или пружање помоћи од стране одређене стране силе, те као пружање формалног војног образовања, би требало да је у опадању када је реч о пучевима, узевши да су државе региона имале довољно времена да на територији својих земаља оформе функционалне војне школе и центре за кондицирање.
4. Очекује се да ће фактор насиља, карактеристичан за стање рата и уопштено борбене активности оружаних снага, бити у опадању, те да ће пучисти деловати у складу са општим начелима поштовања људских права и хуманог поступања у ратним ситуацијама, ради лакше консолидације власти.
5. Водећи се идејом да је пуч форма неуставног освајања власти, очекује се да ће се велики број пучева спроведених током прве две деценије 21. века, за разлику од оних реализованих у 20. веку, резултовати предајом власти под претњом силе.
6. У складу са текућим трендовима развоја технологије, претпостављамо да ће успешност пучева у 21. веку бити условљена степеном одржавања конспиративности, који је, свакако, теже одржати у време савремених технологија. Сходно томе, очекује се већи број неуспелих пучева у односу на тренд током 20. века.
7. Савремене технологије, пре свега распрострањеност модерних средстава за комуникацију, ипак, такође и погодују реализацији пуча када говоримо о његовој масовности, те се очекује да ће се у оквиру пучева реализованих током прве две деценије 21. века забележити већа масовност, то јест, већи број укључених припадника оружаних снага.
8. Писменост локалног становништва свакако је кључни фактор који ће предодредити начин на који ће се пучисти обратити народу, те се очекује да ће, услед већег степена

описмењавања становништва и постојања модернијих средстава за преношење информација, пажња пучиста бити посвећена друштвеним мрежама, за разлику од претходног ослањања на радио и телевизијске станице.

9. Након стицања независности земаља Западне Африке, неизоставни разлог за побуну народа била је економска ситуација у држави, као и питање зависности од бивших колонијалних сила. Узевши у обзир социјалне покрете који су потресли Блиски исток и Север Африке у оквиру „Арапског пролећа“, очекује се да ће се мотиви пучиста, као „закасна реакција“, више ослањати на политичка питања, као и питања владавине људских права.
10. Прошлост региона свакако је обојена владавинама бројних војних хунти и ауторитарних режима, који су се неизоставно суочавали са осудом међународне заједнице. Из тог разлога, очекује се да ће „модерни пучисти 21. века“ консолидацији власти приступити на другачији начин, предајући власт у руке цивила.
11. У складу са претходном хипотезом, очекује се да ће се наведена консолидација власти у већем броју случајева реализовати кроз организовање избора, при чему ће се начинити отклон од класичних „доживотних“ владара.

3. Презентација података о пучевима на Западу Африке

Бр.	Год.	Држава	Планирање		Организовање		Спровођење		Декларисање		Консолидација власти	
			Чин, јединица	Страни фактор	Насиље	Тип ⁴	Успех	Бројност учесника	Медијум	Мотив	Цивилно/војни односи	Избор и
1	1963	Бенин	пк, НГШ	ОС ФР	не	1	да	800 припадника ОС Бенина	Без обраћања, чисто преузимање власти	Спречавање грађанског рата; економска стагнација	Пренос власти на цивила	Не
2	1963	Того	заставник (бивши припадници ОС ФР)	ОС ФР	да (убиство председника)	2	да	9 припадника „Одбора за устанак“	Обраћање путем радија	Економски проблеми (изостанак интеграције бивших припадника ОС ФР)	Пренос власти на цивиле	Да
3	1965	Бенин	гн, НГШ	ОС ФР	не	7	да	самостална одлука	чисто преузимање власти	изостанак дијалога на политичком нивоу	Смењен пучем	Не
4	1966	Буркина Фасо	гн, НГШ	-	не	8	да	самостална одлука	чисто преузимање власти	економски проблеми; смањење плата	Смењен пучем	Не

⁴ За потребе овог рада, преузета је класификација којом се користе Бади и сарадници, а која пучеве класификује као: 1) класичан (војни) пуч; 2) дисидентски пуч; 3) побуњенички пуч; 4) пуч из палате (*palace coup*); 5) ауто-пуч; 6) пуч спроведен уз подршку страних сила; 7) присилно давање оставки; 8) народна побуна; 9) контра-пуч (*counter coup*). Више о томе видети у: 9. Buddy, P. et al. (2020a): Cline Center Coup D'état Project Dataset. University of Illinois at Urbana-Champaign. Доступно на адреси: https://doi.org/10.13012/B2IDB-9651987_V1

5	1966	Гана	бг, НГШ	САД, ВБ	да	3	да	600 припадника ОС Гане, уз подршку снага полиције	Обраћање путем радија	спречавање грађанског рата и протеста	Смењен пучем	Не
6	1966	Нигерија	мј, ОС Бијафре	ВБ (школовање)	да (убиство премијера и других политичара)	1 ⁵	да	мањи круг (6) универзитетских образованих официра	Обраћање путем радија	Корупција владајуће елите	Изазвали грађански рат	Не
7	1966	Нигерија	пп, командант друге пешадијске дивизије	-	да (убијен претходни пучиста)	9	да	припадници касарне на северу (око 30)	Читање листе захтева	Етничка сегрегација у оквиру ОС	Смењен пучем	Не
8	1967	Бенин	мј, гардиста при палати	ФР (школовање); али није подржала	не	1	да	60+ припадника ОС	-	етничко раслојавање ОС Бенина	Предата власт у руке цивила	Не
9	1967	Гана	пт, 2. извиђачки пук	-	да (убијен НГШ)	9	не	три официра нижег ранга	-	Смена власти; враћање власти у	Без промена	Не

⁵ Пуч је изведен под изговором реализације војне вежбе.

								као организа тори, 120 припадн ика 2. извиђачк ог пука		руке првог председник а Квамеа Нкруме		
10	1967	Сијера Леоне	пк, НГШ	ВБ (школо вање)	не	4/5	да	Подређе ни НГШ	Проглаше ње суспензиј е устава и цивилног законодав ства путем радија	Учешће у власти супротно вољи народа	Неслагањ е са избором народа на изборима	Не
11	1967	Того	пш, НГШ	ОС ФР (учешћ е); ФР радила на смире њу ситуац ије у бившој колони ји	не, реализов ан кроз преговор е	9/6/7	да	Припадн ици ОС Тогоа	Проглаше ње пуча путем радија	Преузимањ е власти из личне користи	Владавин а војне хунте	Не
12	1968	Мали	пт, инструкт ор руковања комбинов	ОС ФР (школо вање)	не	1	да	Пет вођа, реализов ан уз помоћ	„Диктато рски режим је пао“	Економске потешкоће, суспензија устава;	Владавин а војне хунте 22 године;	Не

			аним наоружањ ем при војној школи					подофиц ира из војне школе		незадовољс тво народа	смењен пучем	
13	1968	Сијера Леоне	бг, гувернер (цивилно) ; пуч реализова ли наредниц и (подофиц ити)	не	да	9	да	Подофиц ири	-	Ниске плате и лоши услови у ОС	Колапс државе због пучева и неуспели избори	Да
14	1969	Бенин	пк, НГШ	ФР (школо вање)	да	4	да	1.500 припадн ика ОС	-	Претња сменом са места НГШ	Насиље током кампањи; избори поништен и; три председн ика на по две године	Да
15	1972	Бенин	пк, НГШ	ФР (школо вање)	да	4	не	око 20 најближ их сарадник а НГШ	-	Покушај преузимањ а власти (лична корист)	-	Не
16	1972	Бенин	мј, заменик НГШ и	припад ник ОС ФР	да, али без рањених	1	да	Припадн ици	Обраћање путем радија	Промена политичког система	Вођа пуча постаје	Не

			командан т падобран ске јединице у Уиди					гарнизон а Уида		(увођење марксизма)	председн ик	
17	1972	Гана	пп, Краљевск е западноа фричке погранич не снаге	не	не	1	да	Припадн ици ОС Гане	Обраћање путем радија	Девалуациј а валуте Гане ради економске стабилизац ије земље	Вођа пуча постаје председн ик; смењен пучем	Не
18	1974	Нигер	пп, НГШ	Припа дник ОС ФР (1949- 1961)	не	4	да	Припадн ици ОС Нигера	Обраћање путем радија	Недемокра тичност друштва; корупција; фокус на спољној политици; Недостатак хране као последица суше, нестабилна економска ситуација; билатералн и војни споразум са Либијом	Владавин а војне хунте	Не

19	1975	Нигерија	пк, командант бригаде Гарде	ВБ (образовање)	не	9	да	Три лидера одметнутих група	Обраћање путем радија	незадовољство процесом демократизације	убијен током покушаја пуча	Не
20	1976	Нигерија	пп, центар за обуку у Кадуни	Школован у Аустралији	да (убиство председника)	9	не	Четири припадника (лидери), 38 учесника	Обраћање путем радија (није реализовано)	Корупција, кршење људских права, лоше управљање државом	Неуспели пуч	Не
21	1977	Бенин	пк ОС ФР; 7. независна јединица	Директно учешће француских плаћеника, по „наређењу“ опозиције у егзилу	не	6/2	не	Група плаћеника	-	Смена власти и повратак опозиције из егзила	Неуспели пуч	Не
22	1978	Гана	гп, НГШ	ВБ, Индија (школовање)	не	4/7	да	Парофицира ОС Гане	Обраћање на телевизији и (проглашење ванредног стања)	Економска криза; корупција	Формирање странака након укидања ванредног стања; заказани избори,	Не

											који се нису одржали због пуча	
23	1978	Мауританија	пк, НГШ	-	не	4	да	Група млађих официра	-	Учешће у окупацији Западне Сахаре и ратовању; слабљење економије због рата	Формирање војне хунте	Не
24	1979	Гана	кк у авијацији, пилот на јуришним авионима	-	не	9	не	Шест припадника тајног војног покрета „Слободна Африка“ (циљ: уједињење Африке)	-	корупција; зависност од колонијалних сила;	Ухапшен пре извршења пуча	Не
25	1979	Гана	кк у авијацији, пилот на јуришним авионима	-	да (егзекуција припадника ОС)	9	да	15 припадника ОС Гане	-	корупција; зависност од колонијалних сила;	Предата власт цивилном председнику после 4 месеца	Да
26	1979	Мауританија	пп, командан	Бивши припад	не	1	да	Припадници ОС	-	Смена власти	Одрицање од	Не; смење

			та сектора Север током рата у западној Сахари	ник ОС ФР				Маурита није			териториј а у склопу Западне Сахаре; успостав љање нове војне хунте, уз укључива ње цивила	н пучем
27	1980	Буркина Фасо	пк, директор војнообав ештајне агенције	Бивши припад ник ОС ФР	не	4	да	Припадн ици ОС Буркине Фасо	-	Демонстра ције; штајк радника; суша и несташица хране	Смена војне власти	Не
28	1980	Гвинеја Бисао	гн, премијер	-	не	4	да	Подршка припадн ика ОС, без директно г физичко г учешћа	-	Смена герилског лидера; супротстав љање уједињењу са Зеленортск им острвима	Владавин а војне хунте; смењен пучем	Не
29	1980	Либерија	старији водник	-	да (убијен председн ик и		да	17 подофиц ира, локални	-	Подређени положај локалног становниш	Успостав љање војне хунте на	Да, али је предс едник

					други чланови владе)			становни ци Либериије		тва; непотизам, корупција	период од пет година	поста о лидер хунте
30	1980	Мауританија	пк, премијер	-	не	4/5	да	Припадн ици ОС Маурита није	-	Смена режима	Преузима ње контроле над војном хунтом и поставља ње цивила на функцију председн ика	Не
31	1981	Гана	КК у авијацији, пилот на јуришним авионима	-	Да (егзекуц ија политич ких противн ика)	1	да	Припадн ици извиђачк ог пука нижох чинова	-	Економска зависност; корупција	Успостав љање војне хунте; забрана деловања политичк их странака	Не
32	1981	Гамбија	Припадни к паравојне формациј е	-	Да (сукоб са ОС Сенегала)	3	Не (војна интер венциј а ОС Сенег ала)	15 припадн ика паравојн е јединице	-	Корупција, сиромашво	Формира ње федерациј е Сенегамб ије наредне године	Не

33	1982	Гана	Непознат извршила ц	-	не	1	не	Непозна то	-	Смена режима	Протеривање опозиције из земље	Не
34	1983	Буркина Фасо	пк, НГШ	-	не	4	да	Четири припадника „Групе официра комуниста“, уз подршку НГШ	-	Смена диктаторског режима	Побуна припадника ОС и народа; смењен пучем	Не
35	1983	Гана	разводник, припадник ОС Гане	-	не	3	не	Два припадника	-	Смена режима	Без промена	Не
36	1983	Буркина Фасо	припадници ОС	-	не	3	не	Неколико припадника	-	Смена режима	Без промена	Не
37	1983	Буркина Фасо	кп, командант центра за обуку командоса	Подршка Либије	да	1	да	Припадници ОС Буркине Фасо подељени у мање групе; герилско ратовање	-	Смена режима	Побољшан степен људских права; већи степен учешћа цивила у власти	Не
38	1983	Нигерија	пк, командант треће	САД (школовање)	не	1	да	Припадници ОС Нигерије	-	Осуда неуспешне демократиз	Поновно увођење војне	Не

			оклопне дивизије							ације и лоше владавине цивилне власти	хунте; смењен пучем	
39	1984	Гвинеја	кп, командан т Зоне Боке	Бивши припад ник ОС ФР	не	1	да	Припадн ици ОС Гвинеје	-	Осуда покушаја постављењ а председник а без избора, након смрти председник а	Легализа ција политичк их партија, вишепарт изам; ауторитар ни режим (доживот на владавин а)	Да
40	1984	Мауританија	пк, НГШ	-	не	4	да	Припадн ици ОС Маурита није	Обраћање путем радија	Спречавањ е експлоатац ије политичкки х функција од стране лидера војне хунте	Наставак функцион исања војне хунте под новим лидером	Не
41	1985	Нигерија	гм, НГШ	ВБ (школо вање)	не	4	да	Припадн ици ОС	Обраћање путем радија	Лоша економска ситуација	Реструкту рирање војне хунте	Не

42	1987	Буркина Фасо	кп, центар за обуку командоса	Наводн о учешће Либерии је	да	1	да	Припадници ОС Буркине Фасо	-	Погоршање односа са Француском и Обалом Слоноваче	Увођење тријумвирата	Да, али дириговано
43	1989	Буркина Фасо	мј, МО	-	не	4	не	Два представника ОС Буркине Фасо	-	Смена власти	Без промене	Не
44	1990	Нигерија	мј, предавач при Нигеријској школи за обуку оклопних јединица	-	не	1	не	Неколико припадника ОС Нигерије	Позив на сецесију пет северних држава путем радија	Позив на независност	Без промена	Не
45	1991	Мали	пк, шеф председничке гарде	СССР и ФР (школовање)	не	1	да	Припадници председничке гарде	-	Економски крах државе, корупција, једнопартизам; масовни протести	Прелазак на цивилну власт	Да
46	1992	Сијера Леоне	кп, касарна у Даруу на истоку земље	Влада аутоматски призна та од стране амбаса	да	1	да	Шест младих официра	-	Грађански рат; недостатак хране и плате за војску	Владавина војне хунте; укинуте све странке;	Не

				дора САД							смењем пучем	
47	1993	Нигерија	гн, НГШ, МО	-	не	4	да	Припадн ици ОС Нигерије	Обраћање путем радија	Поништењ е председнич ких избора; стагнација владе; неуспела демократиз ација	Војна диктатура ; забрана политичк е активност и и политичк их странака	Не
48	1994	Гамбија	пт, командат војне полиције	САД (непру жање помоћи предсе днику); неутра лност међуна родне заједни це	не	1	да	Четири млађа официра ; спонтан пуч	Обраћање путем радија	Делегитим изација владе; корупција; неуспешно руковођење државом	Увођење војне хунте, укидање политичк их странака	Не
49	1996	Нигер	пк, шеф кабинета премијера	ОС ФР (школо вање, позици ја ИО)	не	4	да	Припадн ици ОС Нигера	-	Превирања на политичкој сцени	Суспензиј а политичк их странака; успостав љање војне хунте;	Да

											убијен током контра- пуча	
50	1996	Сијера Леоне	бг, заменик председав ајућег војне хунте	-	не	9/4	да	Девет организа тора (ухапсил и председн ика)	-	Неслагање са лидером хунте о склапању мира са побуњениц има пре избора; ауторитарн ост лидера хунте	Први вишепарт ијски избори од 1977. године.	Да
51	1997	Сијера Леоне	мј, командир чете	ВБ (школо вање)	да (сукоб са ОС Нигера)	1	да	Око 30 припадн ика ОС Сијера Леонеа	-	Корупција, ерозија суверените та државе, зависност од страних сила, неуспешна борба против побуњеник а	Владавин а војне хунте	Не
52	1999	Гвинеја Бисао	бг, суспендо вани НГШ	-	да (грађанс ки рат)	2	не	Припадн ици побуњен их јединица које	-	Сукоби са сепаратист има из Казаманса, суспензија НГШ због	Грађанск и рат	Не

								подржавј у отцепље ње Казаман са		помоћи сепаратист има		
53	1999	Нигер	мј, командан т председн ичке гарде	ОС ФР (школо вање)	не	9	да	Припадн ици председн ичке гарде	-	Поништењ е резултата локалних избора који нису били по вољи председник а	Успостав љање транзици оне владе и предаја власти у руке цивила	Да
54	1999	Обала Слоноваче	гн, спортски одељак ОС Обале Слоновач е	-	да (политич ко насиље и насиље на улицама)	1	да	Припадн ици ОС Обале Слонова че	Обраћање путем телевизиј е	Лоше економско стање; етничке тензије	Дискрим инација становни ка страног пореkla, што је довело до грађанско г рата 2002. године; организов ање и поништав ање резултата избора	Да

55	2002	Обала Слоноваче	гн, смењени НГШ	ОС ФР (школовање)	да (грађански рат)	2	не	Бивши припадници ОС Обале Слоноваче (око 700 припадника)	-	Смена власти	Избијање грађанског рата	Не
56	2003	Гвинеја Бисао	гн, НГШ	Бугарска, СССР (школовање)	не	4/7	да	Припадници ОС Гвинеје Бисао	-	Неспособност власти, економска стагнација, незадовољство ОС због неисплаћених плата	Успостављање цивилне власти	Да
57	2003	Мауританија	мј, вођа побуњеничке групе припадника ОС	-	да	3	не	Припадници одметнутих група	-	Смена власти	Организовање председничких избора ради потврђивања легитимитета војне власти	Да
58	2005	Мауританија	пк, припадник ГШ	ОС ФР (школовање)	да	1/4	да	Припадници председника	Обраћање путем телевизије	Смена власти; супротстављање	Транзициона војна власт у трајању	Да

								ичке гарде		побољшањ у односа са САД; успоставља ње формалних дипломатск их веза са Израелом; војне чистке; опресија опозиције	од 5 година	
59	2008	Гвинеја	кп, шеф логистике при кабинету МО	-	не	1	да	Подршка целих ОС	Обраћање путем телевизиј е и радија	Сиромаштв о, корупција, неуставно организова ње власти	Две године транзици оне владе	Да
60	2008	Мауританија	гн, командан т председн ичке гарде	-	да	4	да	Припадн ици батаљон а за осигурав ање председн ика	Обраћање путем телевизиј е	Приклањањ е радикални м исламисти ма; изглашава ње неповерења влади; отпуштање генерала из ОС	Прекида ње дипломат ских односа са Израелом ; формира ње транзици оне владе	Да

61	2010	Нигер	мј, командан т гарнизона Ниамеј	Марок о, Кина (школо вање)	да	1	да	Припадн ици ОС Нигера из касарне у Тондиби ји	Обраћање путем телевизиј е; обавешта вање страних медија да је пуч у току	Покушај увођења трећег мандата (уставна криза); укидање полу- председнич ког и увођење председнич ког система	Укидање Устава и суспензиј а рада државних институц ија; транзици она влада од годину дана и организов ање избора	Да
62	2012	Гвинеја Бисао	гн, заменик НГШ	-	да	4	да	Припадн ици ОС Гвинеје Бисао	Спекулац ије о развоју ситуације на страним радио станицам а	Борба против нарко- државе; сукоб између морнарице и копнене војске; Побуна против упућивања позива ОС Анголи да помогне у реформи ОС Гвинеје Бисао	Поништа вање резултата избора; успостав љање транзици оне владе	Да

63	2012	Мали	кп, предавач енглеског језика у касарни у Катију	САД (школовање) Осуда међународне заједнице; ФР покреће операцију <i>Serval</i>	да	1/7	да	Пуч наводно није организован; Председничка гарда и 33. падобрански пук	Телевизијски програм	Незадовољство начином обрачунавања са туарешком сецесијом севера земље; интензивирана активност терориста (Ал Каида у Исламском Магребу)	Транзитна војна власт; проглашење побуњеничке независне државе Азавад; Савет безбедности УН је одобрио отпочињање војне операције у Малију	Да
64	2012	Обала Слоноваче	пк, бивши војни саветник у егзилу; командант председничке гарде	-	не	2	да	Око 100 припадника ОС у егзилу у Гани, Бенину и Тогоу	-	Формирање транзиционе војне ваде	Без промена	Не
65	2013	Бенин	пк, припадник кабинета	-	не	4	не	-	-	Покушај атентата на председника;	Без промена	Не

			председн ика							успоставља ње војног режима		
66	2014	Гамбија	пп, бивши командан т председн ичке гарде	САД (елеме нти из Нацио налне гарде Кентак ија гамбиј ског порекл а)	да	2	не	Бивши припадн ици ОС Гамбије	-	Промена режима	Без промена	Не
67	2015	Буркина Фасо	кп, командан т Пука за обезбеђив ање предсени ка	-	да	4/3	не	Припадн ици пука за обезбеђи вање председн ика и чланови кабинета	-	Претња да ће Пук за обезбеђива ње предсеника бити расформир ан	Без промена	Не
68	2016	Буркина Фасо	Аџутант, жандарме рија	-	не	1	не	Најмање 30 бивших припадн ика председн ичке гарде	-	Промена режима	Без промене	Не

69	2020	Мали	пк, командан т батаљона аутономн их специјалн их снага	САД, ФР, СР Немач ка (школо вање); састана к са предст авници ма амбаса де ФР одмах након пуча	не	6/7/8	да	Припадн ици касарне у Катију	Констант но извештав ање путем друштвен их мрежа; обраћање народу претко ТВ	Подршка протестима против корупције владе, текућих активности побуњеник а и терориста, пандемије вируса корона и лоше економске ситуације у земљи	Поставља ње цивилног председн ика у оквиру транзици оне владе	Избор и заказа ни за фебру ар 2022. годин е
----	------	------	---	---	----	-------	----	---------------------------------------	---	---	--	---

4. Интерпретација и анализа података

4.1. Варијабле у оквиру фазе планирања пуча

4.1.1. Подела пучиста по чиновима

Порекло пучиста, и то не само њихова формална припадност одређеним јединицама у оквиру оружаних снага матичне државе или вршење одређене функције, као што ћемо касније видети приликом анализе страног фактора у оквиру реализације пуча, никако се не сме занемарити приликом анализе пучева, узевши да без пучиста, не би било ни пуча.

Прво очекивање по питању разлике између мотивације различитих структура припадника оружаних снага, не само када говоримо о чину, већ и о јединици из које наведена лица потичу, умногоме се заснива на ставу бројних аутора, међу којима се истиче Вилијам Томпсон (*William R. Thompson*), да највећу „покретачку моћ“ заправо поседују носиоци највиших – генералских чинова (Thompson, 1976:259), уз супротстављени став који заступају Олова и Финкел (*Dorothy Ohl & Evgeny Finkel*), а који гласи да генерали заправо поседују најмањи мотив. У духу те хипотезе, аутори такође истичу да су највероватнији организатори и извршиоци пучева заправо потпуковници и пуковници (Ohl & Finkel, 2013: 7). Са таквим ставом се слаже и Викинг, наводећи да носиоци виших чинова представљају једину групу која може спровести пуч без детаљнијег планирања и калкулисања - спонтано (Wiking, 1983:64).

Анализом представљених података по питању чинова који су пучисти носили у тренутку реализације пучева током 20. века, истиче се закључак да су у насилном преузимању власти током овог периода скоро равноправно учествовали пуковници и генерали, при чему су пучеве у наведеном временском периоду и у оквиру датог региона извели **14 пуковника и шест потпуковника** (укупно 20 пучева), то јест **11 генерала** (четири бригадна генерала, један генерал-мајор и шест генерала), чиме се оповргава тврдња Томпсона, који наведену активност везује искључиво за носиоце генералских чинова, али и наша иницијална претпоставка да су пучеве реализовали претежно генерали. Оно што се такође истиче јесте присуство изузетно младих пучиста – **три поручника, четири капетана и три капетана прве класе** (укупно 10 пучева), као и **седам мајора**. Највеће изненађење, ипак, представља учешће подофицира и професионалних војника у организацији пучева, при чему су пучеве током овог периода реализовали **један разводник, један заставник и један старији водник**. Ову аномалију у подацима можемо образложити хипотезом Џимија Кандеа (*Jimmy Kandeh*), који у својој монографији „Пучеви одоздо: наоружани нижи официри и државна моћ на Западу Африке“ (енг. *Coups from Below: Armed Subalterns and State Power in West Africa*) из 2004. године наводи да је „одређени број војних интервенција на Западу Африке спроведено не од стране разочараних виших официра, већ од стране нижих официра који заузимају класни положај у оквиру војске који је аналоган положају радничке класе у друштву“ (Kandeh, 2004:1).

С друге стране, током двадесет првог века, стање је остало како-тако непромењено, узевши да иницијална очекивања по питању првобитних пучева нису реално постављена, те је тренд у којем пучеве реализују потпуковници и пуковници остао на снази, праћен активностима генерала. Наиме, током првих двадесет година 21. века, пучеве на Западу Африке реализовао је **један потпуковник и четири пуковника** (укупно пет пучева), док су **генерали** реализовали пет пучева. Присуство младих пучиста такође је забележено и током овог периода, при чему су неуставно преузимање власти пучем реализовала **три капетана и три мајора**.

Из свега претходно наведеног, закључује се да наша иницијална хипотеза по питању лица која најчешће реализују пучеве на Западу Африке није била исправно постављена, али да су очекивања по питању појачане активности **потпуковника и пуковника** оправдана и потврђена наведеним подацима. Ипак, узевши да није забележена никаква промена тренда по питању чиновске поделе пучиста, истичемо да наведена разлика није доказана.

4.1.2. Формална професионална припадност пучиста

У складу са другом хипотезом, која указује на то да ће пучисти 20. века, вођени жељом за моћи, активности на плану насилног преузимања власти најчешће реализовали из „владајућих фотеља“, приступили смо анализи грађе која се односи на тај временски период групишући лица која су током реализације пучева узимали директно учешће у власти, супротстављајући добијени број са бројем лица која су потицала из традиционално угледних јединица оружаних снага, те војних образовних институција и, на крају, из редова других јединица. У складу са првобитном претпоставком, анализом материјала смо дошли до податка да је чак **23 пучиста (17 начелника Генералштаба, два премијера, један министар одбране, један директор војнообавештајне агенције, један шеф кабинета премијера и један заменик вође војне хунте)** пуч реализовали из положаја моћи, чиме је наша иницијална хипотеза потврђена. Представници угледних јединица, попут Председничке гарде, учествовали су у реализацији **четири пуча**, припадници авијације у свега **три пуча**, док су припадници војне полиције и жандармерије у пучевима учествовали по **једном (укупно девет пучева)**. Припадници ангажовани при војним образовним институцијама реализовали су **шест пучева**, док су припадници осталих јединица оружаних снага организовали и реализовали **12 пучева**.

С друге стране, увидом у податке који се тичу петнаест пучева реализованих током прве две деценије 21. века, истиче се закључак да су, за разлику од ситуације током 20. века, представници угледних јединица, попут Председничке гарде и Аутономних специјалних снага, преузели „вођство“ на плану извођења пучева кроз планирање и извођење **пет таквих активности**, док су **начелници Генералштаба**, као носиоци званичних руководећих функција, реализовали **четири пуча**. Осталих **шест пучева** реализовали су преставници других јединица у склопу државних снага безбедности.

Наведена интерпретација у потпуности је сагласна са нашим пређашњим очекивањима, при чему се истиче да, ипак, жеља за моћи код преставника владајућих структура још увек јесте присутна, али да, ипак, примат приликом реализације револуционарних активности које могу променити ток историје региона полако прелази у руке јединица које уживају углед међу локалним становништвом и које се традиционално сматрају чуварима председника, а тиме и саме државе.

4.1.3. Страни фактор

Након стицања независности, државе региона су се суочиле не само са институционалном празнином на политичком плану, већ и на образовном, што се посебно одразило на стање тек формираних оружаних снага. Наиме, Француска и Велика Британија, као две највеће колонијалне силе у региону, имале су другачији приступ кондицирању припадника оружаних снага за потребе одржавања реда и мира у колонијама, при чему су Французи

радили на оснивању локалних војних школа⁶, док су Британци најчешће припаднике локалних снага упућивали на школовање у Великој Британији. Из тог разлога, анализи страног фактора се приступило тако што је само кондицирање пучиста при институцијама колонијалних сила узето у обзир, због чињенице да се претпоставља да су, због свог формалног образовања, пучисти задржали одређене контакте са припадницима оружаних снага наведених земаља, при чему је, по питању региона Запада Африке, тежиште стављено свакако на образовним институцијама Републике Француске.

Интерпретацијом и анализом доступних података, утврђено је да је присуство Француске током 20. века забележено у чак **17 инстанци пуча**, при чему су француске образовне војне институције похађала чак **12 лица**, док је неки вид француског учешћа, то јест, подршке, забележено у **четири случајева**. Аномалију у оквиру података представљених по питању овог периода свакако представља учешће 7. независне (плаћеничке) јединице у реализацији пуча у Бенину 1977. године, када је реализован неуспели пуч наручен од стране „опозиције у егзилу“. С друге стране, утицај **британског образовног система** такође је у овом периоду био истакнут, узевши да су војне школе у Великој Британији похађали **седморица пучиста**. Утицај **Сједињених Америчких Држава** такође је био присутан током овог периода, при чему се истиче да су **САД** пружиле формално војно образовање **двојици пучиста**, а да су у **две инстанце** пружиле неки вид подршке пучистима. Друге две државе које се спомињу као пружаоци директне подршке пучевима на Западу Африке јесу **Либија** и **Либериа**, док су у образовању одређених пучиста учествовале и тадашњи **СССР**, те **Индија** и **Аустралија**. С друге стране, када говоримо о пучистима 21. века, истиче се, пре свега, **изостанак пучиста** који су се школовали у институцијама **Велике Британије**, док **француско присуство** у региону не јењава. Наиме, **Французи** настављају да се истичу као главна сила на Западу Африке, при чему су учествовали у образовању **тројице пучиста**, пружили **de facto подршку** пучистима након пуча реализованог у Малију 2020. године прихватањем састанка са истима, а такође једну инстанцу пуча – реализовану у Малију 2012. године, искористили за покретање **војне интервенције** у виду **операције Serval**, која данас свој „други живот“ проживљава кроз другу операцију оружаних снага Републике Француске – операцију **Barkhane**. У том погледу, можемо закључити да су, супротно нашим очекивањима, стране силе још увек присутне на територији Запада Африке, али да је забележен пад активности Велике Британије у региону, као и благо опадање по питању активности Француске, која је свакако најприсутнија у региону у Малију, где управља операцијом.

⁶ 1956. године, колонијална сила је основала и специјалну школу за локалне подофицире (фр. École de Formation des Officiers du Régime Transitoire des Territoires d’Outre-Mer), коју су похађали свршени кадети претходно наведених школа. Ова школа је од великог значаја јер је произвела личности које ће касније спровести насилне смене власти пучем у својим земљама против новоформираних власти након колонизације, међу којима су Сејни Кунче (произведен 1959. године) у Нигеру, Матје Кереку (произведен 1960. године) у Бенину, Муса Траоре (произведен 1961. године) у Малију, али и Жан-Бедел Бокаса у Централноафричкој Републици, који је похађао ову институцију али није дипломирао, као и Сангуле Ламизана у Буркини Фасо. Више о томе у: **Ginio, Ruth. (2017). The French Army and its African Soldiers: The Years of Decolonization. University of Nebraska Press, Lincoln and London. pp. 39-47.**

4.2. Варијабле у оквиру фазе организовања пуча

4.2.1. Насилност/ненасилност пучева

Упркос иницијалној хипотези да ће већина пучева реализованих током 20. века бити насилног карактера, водећи се ставом да је сваки акт неуставног преузимања власти вид политичког насиља, интерпретацијом и анализом доступних материјала, дошли смо до податка да је чак **34 од укупно 54 пучева** реализовано ненасилним путем, то јест, да нису окарактерисани као **пучеви обојени крвопролићем**. С друге стране, од укупно **20 пучева** дефинисаних као **пучеви насилног карактера**, током њих **седам** је дошло до егзекуције председника или других чланова владајуће елите, што је од стране међународне заједнице дочекано са неверицом и јаком осудом.

С друге стране, изненађујућ је закључак да је од **15 пучева** реализованих током 21. века њих **девет** окарактерисано као насилно, док се као мирни пучеви дефинише њих шест. Ипак, оно што је индикативно јесте изостанак егзекуције владајуће елите, што је у потпуности у складу са иницијалном хипотезом да ће пучисти током реализације својих активности настојати да делују у складу са општим начелима поштовања људских права и хуманог поступања са ратним заробљеницима, све у циљу лакше консолидације власти.

4.2.2. Пучеви из палате vs присилно давање оставке

Иницијална хипотеза представљена у одељку „Очекивања“ позивала се на идеју да ће велики број пучева реализованих током 20. века, у складу са већим степеном поштовања људских права и повиновања постулатима освајања власти уставним путем, то јест, демократски – кроз организовање избора након што би свргнути председник, „својевољно, под присилом“, одступио са власти, бити реализован кроз претњу силом ради издејствовања претходно наведене оставке председника, за разлику од тренда реализовања „пучева из палате“ током 20. века, показала се делимично тачном.

Наиме, током 20. века, забележено је присуство свих девет дефинисаних типова пучева, при чему се као најплодоноснији тип истиче **класичан (војни) пуч**, са укупно **19 примера**. Наредни најчешће реализовани пуч током овог периода свакако је **пуч из палате**, реализован **16 пута**, као и **контра-пуч**, реализован **10 пута**. **Побуњенички пуч** је током овог периода реализован **четири пута**, док су **дисидентски пуч** и **пуч кроз присилно давање оставке** реализовани по **три пута**. На крају, **ауто-пуч** и **пуч спроведен уз подршку страних сила** реализовани су по **два пута**, док је **пуч инспирисан народном побуном** реализован **једном**.

С друге стране, када говоримо о пучевима реализованим током прве две деценије 21. века, истиче се податак да је најчешће реализована форма пуча заправо **пуч из палате**, упркос чињеници да се очекивала већа заступљеност пучева реализованих кроз **присилно давање оставке**. Наиме, такав пуч реализован је свега **три пута**, што заправо, статистички гледано, указује на то да је тај тип пуча реализован у **33,3% успешних пучева**, чиме се донекле потврђује наш иницијални став. Исти број пута реализовани су и **класичан** и **дисидентски пуч**, док је **побуњенички пуч** реализован **два пута**, а **пуч спроведен уз (незваничну) подршку страних сила** и **пуч инспирисан народном побуном** изведен **једном**, при чему је у питању исти инцидент, који се, по својој природи, не може јасно дефинисати као представник једне или друге категорије, већ као представник више њих.

4.3. Варијабле у оквиру фазе спровођења пуча

4.3.1. Успешност/неуспешност пучева

Успешност, то јест, неуспешност реализације пуча једна је од најлакше утврђених ставки када говоримо о пучевима, узевши да се њихов исход заправо своди на то да ли ће пучисти, у року од недељу дана, успети да консолидују власт. Оно што иницијално прави разлику између 20. и 21. века, када говоримо о главном фактору осигуравања успешности пуча – конспиративности, јесте начин комуницирања људи, али и брзина протока информација. Наиме, наша иницијална хипотеза заснивала се на идеји да је пуч било значајно лакше извести без постојања модерних средстава комуникације, којима се лако могу „алармирати“ државни органи, чиме би се пучистима благовремено стало на пут. Сходно томе, пре упуштања у интерпретацију доступних података, донели смо претпоставку да ће прве две деценије 21. века обележити већи број неуспелих пучева, што се показало тачним.

Наиме, током 20. века, од укупно 54 реализована пуча, њих **42** је реализовано **успешно**, док су пучисти претрпели пораз у **12 случајева**. Стога, успешност пучева током 20. века износила је **77.7%**. С друге стране, када говоримо о **15 пучева** реализованих током прве две деценије 21. века, истиче се закључак да је само њих **9 реализовано са успехом**, што доводи успешност пучиста на **60%**. У том смислу, очигледан је пад успешности пучева за чак **17.7%**, са тенденцијом даљег опадања уз пораст дигиталне и технолошке писмености снага безбедности лојалних актуелним државним режимима.

4.3.2. Масовност учешћа припадника оружаних снага у реализацији пуча

Као што је претходно речено, модерне технологије имају тенденцију мењања начина функционисања оружаних снага на модерном бојишту, из чега следи да ће исти такав утицај технологија имати и на начин реализације пуча. Иако су у претходном одељку, по питању отежаног одржавања конспиративности, модерне технологије и модерни начини комуникације окарактерисани као орежавајући фактор приликом реализације пуча, ипак се истиче да оне могу такође и погодovati таквим активностима, због чињенице да се тиме омогућава бржи проток информација и стога брже омасовљивање учешћа припадника оружаних снага у истима.

Иницијална очекивања по питању масовности учешћа у пучевима истицала су да ће масовност учешћа припадника оружаних снага у реализацији пучева током 21. века бити виша у односу на претходне инциденте тог типа, узевши у обзир да се учешће у тим активностима умногоме условљава самим развојем ситуације, то јест, кретањем пуча од иницијалне идеје, преко организације, до назнака успеха. У том смислу, наведени подаци су најупитнији, због чињенице да се исти свде на изјаве које више оквирно дефинишу снаге пучиста, те да се, у одређеним инстанцама, сама јачина „напада“ огледала у јачини личности која исти спроводи. У том смислу, анализи наведених података приступили смо најосетљивије, узевши да о тачном броју учесника не можемо увек говорити са сигурношћу, због чињенице да су такве активности, посебно у случају неуспеха, обавијене „велом тајне“. Интерпретацијом доступних података, дошли смо до закључка да су роком 20. века пучеве најчешће спроводиле мање групе пучиста, и то најчешће оне сачињене од мањег броја образованијих припадника оружаних снага (у **18 случајева**), те групе јачине до 200 припадника (у **12 случајева**). Већи број припадника (до 1.000 лица) учествовало је у

реализацији **два пуча**, док је потпуно омасовљење пуча достигнуто у **19 случајева**. Иако наведено омасовљење представља највећи број пучева, чињеница је да је до истог дошло, у већини случајева, након што је пучистичка активност окончана, те се, стога, не може са сигурношћу тврдити колико припадника је заправо учествовало у пучу.

С друге стране, када говоримо о пучевима реализованим током 21. века, истиче се закључак да групе јачине до 200 припадника најчешће (и то успешно) реализују пучеве, узевши да је овакав модалитет забележен **укупно девет пута**, док је до потпуног омасовљења пуча дошло укупно **три пута**. Група пучиста јачине до 1.000 припадника спровела је пуч **једном**, док је мања група пучиста извршила пучистичке активности **два пута**. Иако наведени подаци, због несигурности њихове тачности, не иду у прилог нашој теорији, искуство последњег западноафричког пуча, реализованог 2020. године у Малију, указује на то да модерне технологије заиста погодују пучистичким активностима, узевши да је међународна заједница, а самим тим и локалне оружане снаге, ситуацију пратила путем друштвених мрежа и телевизијских извештаја скоро симултано, што је свакако допринело омасовљавању учешћа у пучу.

4.4. Варијабле у оквиру фазе иницијалне декларације пуча

4.4.1. Средства јавног информисања

Писменост локалног становништва, како наводи иницијална хипотеза по питању коришћења средстава јавног информисања за иницијалну декларацију пуча, умногоме је предодредила начин на који су се пучисти обраћали, а и на који ће се у будућности обраћати локалном становништву како би образложили своје поступке.

У складу са средствима доступним током 20. века, али и ради бржег ширења вести о новој власти, истиче се да су пучисти у чак **17 случајева** иницијалну декларацију пуча пренели народу **путем радија**, док су се у телевизијским емисијама обратили народу чак **три пута**. С друге стране, током 21. века, обраћање путем **радија** је реализовано само **једном**, док је забележен пораст употребе **телевизије** за обраћање народу, што је учињено **шест пута**. Нови тренд по питању преноса ситуације огледа се у томе да су у преношењу „стања на терену“ учествовале **стране медијске куће** у чак **два случаја**, док је током последњег пуча реализованог у региону, у Малију 2020. године, такође забележено присуство и **објава на друштвеним мрежама**.

Стога, закључак је да је развој технологија умногоме утицао на начин преношења вести о новој пучистичкој власти, при чему је забележен отклон од традиционалних средстава информисања – радија, ка модернијим видовима – телевизији, онлајн медијима и друштвеним мрежама.

4.4.2. Мотив за реализацију пуча

Иницијална хипотеза по питању разлике у мотивацији пучиста за извођење пуча током 21. века у односу на 20. век заснива се на идеји да је током времена направљен отклон од економских питања ка питањима која се више тичу политичке ситуације у земљи и владавине људских права, при чему се узрок таквог развоја ситуација тражи у „закаслелој реакцији“ на „Арапско пролеће“.

Пучисти 20. века заиста се јесу бавили економским питањима, при чему су проблеми економске стагнације, економске зависности од бивших колонијалних сила, те проблем

корупције као главни мотиви за извођење пуча навођени у **39** случајева. Поред наведених мотива, истиче се и статус припадника оружаних снага (плата, снабдевање, храна, учешће у ратовима, обрачунавање са терористичким и побуњеничким снагама, билатерална војна сарадња) наведено као мотив у **18** случајева, а политички проблеми у земљи (спречавање грађанског рата, смена неуставне власт, недемократичност друштва) у чак **34** случајева. Из наведеног се може закључити да су политичка питања била скоро па једнако заступљена као и економски проблеми у земљи, а да је незадовољство оружаних снага такође било врло јак мотиватор.

С друге стране, када говоримо о пучевима забележеним током 21. века, смена владајућег режима и демократизација друштва су се истакли као главни мотиви за извођење пучистичких активности, што је забележено у укупно **13** случајева, док се економска стагнација друштва, као и корупција, наводе **шест** пута. Исто тако, индикативно је да се неуспело обрачунавање са побуњеничким и пучистичким снагама такође истакло као озбиљан мотив за реализацију пуча, присутан укупно **седам** пута.

4.5. Варијабле у оквиру фазе консолидације власти

4.5.1. Цивилно-војни односи

Најзначајнији исход пучева огледа се у томе да ли ће наведена активност резултовати променом начина организовања власти на боље, то јест, да ли ће наредна власт бити у рукама војске, у рукама цивила, или ће државом управљати цивилно-војна власт.

Током двадесетог века, најчешћи облик формирања власти након пучева огледао се у формирању војне хунте, што је забележено у укупно **31** случају, док је **цивилно-војна власт** формирана **пет** пута. Ипак, поред јасне превласти војске на политичком плану, значајно је напоменути да су пучисти предали власт у руке цивила у чак **шест** случајева, што је тада представљало значајан помак ка успостављању демократске цивилне власти.

С друге стране, током 21. века је забележен изненађујуће висок број формираних војних хунти – **чак седам**, при чему је до организације избора дошло одмах после пуча у **осам** случајева, при чему се очекује да ће у Малију 2022. године бити организован и **девет**, а до сада је власт предата у цивилне руке одмах након реализације пуча у **два** наврата.

Стога, иницијална хипотеза која наводи да ће се консолидација власти током 21. века чешће реализовати кроз организовање избора, то јест, предајом власти у руке цивила, свакако је тачна.

4.5.2. Организовање избора

Организовање избора, у складу са претходном хипотезом, свакако представљају врло значајан помак ка демократизацији региона, и стога представља врло значајну ставку када говоримо о разлици у исходима пучева током 20. века у односу на „модерне“ пучеве 21. века.

Анализирајући исходе свих **69** инцидената пуча, утврђено је да су избори организовани након свега **21** пучева у региону (41.1%), од укупно 51 успешно реализованог пуча, што указује на висок степен заступљености војних хунти и практиковања „доживотне“ владавине. Од наведених избора, девет је реализовано након „модерних“ пучева 21. века, док је свега три више – 12, реализовано током 20. века. Остали избори, иако јесу били организовани, сводили су се на фингирано одржавање пучиста на власти, све до њиховог

поновног свргавања – најчешће пучем. Вођени овим податком, можемо закључити да је отклон од класичних „доживотних“ владара ка демократски изабраним председницима током 21. века свакако начињен.

5. Закључак

Интерпретација и анализа података о разлици у реализацији пучева током 21. века у односу на пучеве реализоване у 20. веку дала је изненађујуће резултате, уједно потврђујући, али исто тако и оповргавајући иницијалне хипотезе представљене на почетку овог поглавља.

Очекивања да ће пучеве 21. века изводити потпуковници и пуковници јесу се обистинила, али је првобитна идеја да су се у такве активности током 20. века упуштали махом генерали свакако није била добро утемељена, те се, стога, није указало на значајну разлику по питању чинова пучиста. С друге стране, говорећи о јединицама, то јест, функцијама са којих су пучисти извршавали пучеве, иницијална хипотеза **јесте потврђена**, при чему је доказано да су током 20. века пучеве најчешће извршавали носиоци власти, док их сада чешће извршавају припадници угледних јединица оружаних снага.

Страни фактор и даље остаје присутан у региону Западне Африке, али је његов опсег **значајно смањен**, то јест, понајвише се испољава кроз деловања Француске, док је утицај Британије скоро па ишчезао.

Када говоримо о типологији пучева, генерална хипотеза се показала као делимично тачна, узевши да је током 21. века забележен пораст пучева реализованих кроз вршење притиска да председник својевољно да оставку, мада су остали типови и даље присутни. С друге стране, помак по питању третмана свргнутих владара огледа се у томе да током 21. века није забележено ниједно убиство лидера након пуча, што свакако представља значајно смањење насилности истих. С друге стране, пад успешности је у складу са пројектованом претпоставком, при чему је забележен пад од чак **17%**.

Савремене технологије нису утицале на значајно омасовљавање пучева, али свакако јесу довеле до преласка пучиста са радија на телевизију, па чак и стране електронске медије и друштвене мреже приликом иницијалне декларације пуча.

Ипак, најзначајније сазнање тиче се политичке обојености пучева, при чему се у мотивацији пучиста примећује отклон са економских и приближавање политичким питањима, што је индикативно и кроз само приклањање организовању председничких избора, ради лакше консолидације власти у будућности.

6. ЛИТЕРАТУРА

1. Buddy, P. et al. (2020): Cline Center Coup D'état Project Dataset. University of Illinois at Urbana-Champaign. Доступно на адреси: https://doi.org/10.13012/B2IDB-9651987_V1
2. Buddy, P. et al. (2020). "Cline Center Coup D'état Project Dataset Codebook". Cline Center Coup D'état Project Dataset. Cline Center for Advanced Social Research. V.2.0.0. November 16. University of Illinois Urbana-Champaign. doi: 10.13012/B2IDB-9651987_V1
3. Ginio, Ruth. (2017). *The French Army and its African Soldiers: The Years of Decolonization*. University of Nebraska Press, Lincoln and London. pp. 39-47.
4. Kandeh, J. D. (2004). *Coups from Below: Armed Subalterns and State Power in West Africa*. Palgrave Macmillan. New York, USA.
5. Luttwak, Edward N. (2016). *Coup d'état: a practical handbook*. Revised edition. Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts.
6. Ohl, D. & Finkel, E. (2013). *Coups and Military Ranks*. Comparative Politics Workshop. Work in progress. Доступно на адреси: <https://gwucpw.files.wordpress.com/2012/08/ohl-finkel-cpw.pdf>; Приступљено: 14.01.2021. године.
7. Powell, Jonathan M. and Thyne, Clayton L. (2011a). Global Instances of Coup from 1950 to 2010: A New Dataset. Codebook Version 2011.04.04. Доступно на адреси: http://www.uky.edu/~clthyn2/coup_data/Codebook.pdf.
8. Thompson, W. R. (1975). *Regime Vulnerability and the Military Coup*. Comparative Politics, Vol. 7, No. 4, pp. 459-487.
9. Wiking, S. (1983). *Military Coups in Sub-Saharan Africa: How to justify illegal assumptions of power*. Scandinavian Institute of African Studies, Uppsala, Sweden.